

بعضی نسخ خطی به خط نگارنده آنها در کتابخانه رضا رامپور

شریف حسین قاسمی*

کتابخانه رضا واقع در مصطفی آباد معروف به رامپور در ایالت اترپرادش یکی از بزرگترین و غنی‌ترین کتابخانه‌هایی است که در آن هزارها نسخه خطی و چاپی عربی، فارسی، پشتو، ترکی، اردو، هندی و سانسکریت نگهداری می‌شود. این کتابخانه سابقه بیش از دویست ساله دارد. نوابان رامپور در احداث و نظم و اداره این کتابخانه نقش اساسی را بازی کرده‌اند. یکی از نوابان رامپور به نام نواب فیض الله خان بهادر (متوفی: ۱۲۰۸ هـ/ ۱۷۹۴ م) این کتابخانه را بنا نهاد. در دوره حکومت نواب محمد سعید خان بهادر (۱۲۷۱-۱۲۵۶ هـ/ ۱۸۴۰-۱۸۵۴ م) این کتابخانه گسترش پیدا کرد. این نواب رامپور در جمع‌آوری نسخ خطی نادر و پرارزش تلاش‌های زیادی را به خرج داد. سپس نواب محمد یوسف علی خان بهادر از ۱۲۷۱ هـ/ ۱۸۵۴ تا ۱۲۸۱ هـ/ ۱۸۶۴ م حکومت کرد. او خودش شاعر، ادیب و هم ادب دوست و مربی و دوستدار شعرا و ادبا و علما بوده است. وی همچنین در توسعه کتابخانه همّت گماشت. در زمان حکومت او ۱۲،۲۵۸ روپیه برای خریداری کتاب‌ها به خرج رسید. بعد از درگذشت نواب یوسف علی خان، نواب کلب علی خان بهادر زمام حکومت را به دست گرفت و از سال ۱۲۸۱ هـ/ ۱۸۶۴ م تا ۱۳۰۴ هـ/ ۱۸۸۸ م حکومت کرد. او نیز شاعر و ادیب و ادب دوست بوده و در غنای کتابخانه سهمی بسزا دارد. دوران حکومت این نواب تعداد زیادی علما، شعرا، ادبا، خوشنویسان، اطباء، داستان‌گویان، نقّاشان و موسیقی‌دانان از نقاط مختلف هند

* استاد بازنشسته فارسی دانشگاه دهلی، دهلی.

به رامپور کشیده شدند. نواب کلب علی خان ساختمان دو طبقه‌ای را برای کتابخانه بنا نهاد و نام تاریخی آن را «کتابخانه علوم دینیه» (۱۳۰۳ هـ) گذاشت. قبل از این که کتابخانه به ساختمان جدید نقل مکان داده شود، نواب کلب علی خان فوت کرد. نواب مشتاق علی خان بهادر و سپس نواب حامد علی خان بهادر که از ۱۳۰۶ هـ/۱۸۸۹ م تا

۱۳۴۸ هـ/۱۹۳۰ م حکومت کرد، مانند نیاکان خود در

توسعه کتابخانه و جمع‌آوری کتاب‌ها مساعی

بلیغی را به خرج دادند. در دوره حکومت نواب

حامد علی خان کتابخانه در ساختمان جدیدی

در سال ۱۳۱۰ هـ/۱۸۹۲ م منتقل شد که به‌هزینه

چهل هزار روپیه سر به آسمان کشیده بود. این

کتابخانه به اسم سر نواب رضا علی خان بهادر

فرزند علم‌پرور نواب حامد علی خان موسوم است.

نواب رضا علی خان یک سوّم کتاب‌های کتابخانه را فراهم کرد.

مسیح‌الملک حکیم اجمل خان (م: ۱۳۴۶ هـ)، حافظ احمد علی خان، علّامه نجم الغنی خان رامپوری مؤلف تاریخ اوده و اخبارالصنادید، جی.اف. چیپ‌مان و سپس مولانا امتیاز علی خان عرشی از جمله مدیران این کتابخانه بودند و هرگونه زحماتی را برای غنای این کتابخانه تحمل کردند و در نتیجه هزارها نسخه خطی و چاپی حالا در این کتابخانه مضبوط‌اند.

باید یادآور شد که نواب رضا علی خان در سال ۱۳۷۱ هجری کتابخانه را وقف کرد و تولیت آن را به دولت هند واگذار نمود و دولت هند به پاس خدمات او، کتابخانه را به اسم وی «کتابخانه رضا رامپور» نام‌گذاری کرد و برای حفظ و پیشرفت کتابخانه در وقف‌نامه هیئت مدیره‌ای متشکل از یکی از فرزندان نوابان رامپور و ۱۳ نفر دیگر که زیر نظر دولت هند انتخاب می‌شوند، در نظر گرفته شد. امروز هم هیئت مدیره به ریاست استاندار اترپرادش از این کتابخانه نظارت می‌کند و کلیه مخارج را دولت مرکزی هند می‌پردازد. در حقیقت نسخ نادر و نفیس موجود در کتابخانه رضا رامپور به قدری است که غالب به‌یقین در کمتر کتابخانه هند پیدا می‌شود. باری علّامه شبلی نعمانی مؤلف

در حقیقت نسخ نادر و نفیس موجود در کتابخانه رضا رامپور به قدری است که غالب به‌یقین در کمتر کتابخانه هند پیدا می‌شود.

شعرالعجم که قبلاً کتابخانه‌های معروف و عظیم در جهان اسلامی را دیده بود، از این کتابخانه دیدن کرد. او سپس در یادداشت خود درباره این کتابخانه اظهار نظر کرد: "در سفرهای خود به روم و مصر و دیگر کشورها، از کتابخانه‌های بزرگ اسلامی دیدن کردم، لیکن نفایس و ذخایری را که در کتابخانه رضا رامپور مشاهده کردم، در هیچ‌یک از کتابخانه‌های دیگر به آن‌ها دست نیافتم."

در این کتابخانه علاوه بر نسخ نفیس و نادر و منحصر به فرد، صدها تصویر و نقاشی و تابلوی زیبا از پادشاهان، امرا و بزرگان و نمونه خطوط علما، دانشمندان وجود دارد. علاوه بر خطوط و تصاویر، مجموعه‌ای از سکه‌های دوره‌های مختلف به حکومت‌های مسلمانان در سراسر جهان هم در این کتابخانه نگهداری می‌شود.

نسخ خطی از نظر زیبایی و دلکشی که در این کتابخانه نگهداری می‌شود، بسیار با ارزش است. نسخه‌ها دارای مهرها و یادداشت‌های شخصیت‌های معروف و بزرگ هم کم نیستند. مهرهای عبدالله قطب‌شاه و ابراهیم عادل‌شاه از فرمانروایان هند جنوبی در بعضی نسخ خطی ثبت‌اند. متأسفانه کاری شایسته ذکر در معرفی این گونه نسخه‌های خطی تاکنون انجام نشده است.

قدیم‌ترین نسخه موجود در این کتابخانه، قرآنی بر پوست به خط کوفی است که منسوب به حضرت علی^(ع) است. همچنین دو نسخه دیگر از قرآن حکیم منسوب به امام جعفر صادق^(ع) و امام رضا^(ع) و نسخه‌ای به خط یاقوت المستعصمی (متوفی: ۶۲۹ هـ) و نسخه‌ای به خط ابن علی محمد بن علی بن مقله بیضاوی بغدادی در این کتابخانه وجود دارد.

قدیمی‌ترین نسخه فارسی این کتابخانه، چنان‌که معلوم است، رساله گرامیه در سلوک از تألیفات احمد غزالی برادر امام محمد غزالی (متوفی: ۵۱۷ هـ) است. ذخیره خوارزمشاهی کتابت شده در سال ۵۹۹ هجری (یعنی حدود ۳۴ سال بعد از وفات مصنف)، صد پند لقمان، مناجات خواجه عبدالله انصاری، بوستان سعدی به خط خوشنویس مشهور میر علی سلطانی که متعلق به کتابخانه شاهان اوده بود، ترجمه تفسیر طبری جلد اول، رساله خواجه عبدالله انصاری با یادداشت‌هایی از عبدالرحیم خان خانان، جهانگیر پادشاه تیموری و مهر عالمگیر اورنگ‌زیب و هم یادداشتی به خط

جهان آرا بیگم خواهر اورنگ‌زیب، نفحات‌الانس عبدالرحمن جامی با یادداشتی به خط شاهزاده محمد داراشکوه، مجالس‌العشاق از کمال‌الدین سلطانی (متوفی: ۹۱۱ هـ) شامل ۴۸۴ صفحه با یادداشت‌هایی از جهانگیر، شاهجهان و امیر احمد مصور با خط بسیار زیبا، نسخه مصور دیوان حافظ که در زمان اکبر شاه کتابت شد و بیش از صد تصویر

دارد و از جمله آن‌ها تصویر اکبر، ابوالفضل و فیضی و وزرای دیگر دربار اکبر که ۱۱ نفر از نقاشان بنام آن عصر کشیده‌اند، می‌باشند. افزون بر این تاریخ بابر از زین‌الدین خوافی متخلص به «وفا» که در دوره حکومت خود بابر نوشته شد، دیوان حکیم با حواشی وی، دیوان مخلص به قلم وی، برهان قاطع با حواشی میرزا اسدالله

قدیمی‌ترین نسخه فارسی این کتابخانه، چنان‌که معلوم است، رساله غرامیه در سلوک از تألیفات احمد غزالی برادر امام محمد غزالی (متوفی: ۵۱۷ هـ) است.

خان غالب دهلوی از جمله نوادر و نفایس این گنجینه بزرگ است. تعداد زیادی نسخه‌ها در این کتابخانه نگهداری می‌شوند که خود مؤلفین آن‌ها را به قلم خود نوشته‌اند. تعدادی از این‌گونه نسخ در این جا اجمالاً معرفی می‌شوند. این جا باید متذکر شد که اطلاعات اساسی درباره این نسخ از سه جلد فهرست نسخ خطی کتابخانه رضا رامپور مأخوذ است. می‌خواستم این نسخه‌ها را خود ملاحظه کنم ولی میسر نشد و گرنه قرآینی را که براساس آن گفته شده که این نسخه‌های خطی را خود مؤلفین آن‌ها استنساخ کرده‌اند، حتماً نقل می‌کردم:

۱. مجمع‌النفایس (شماره ۲۰۳۷ م)

این تذکره زندگی و شعر ۱۷۳۵ شاعر فارسی‌گوی را دربرمی‌گیرد که یکی از نوابغ هند، سراج‌الدین علی خان آرزو (متوفی به سن هفتاد سالگی در ۲۳ ربیع‌الثانی ۱۱۶۹ هـ/ ۲۶ ژانویه ۱۷۵۶ م) تألیف آن را در سال ۱۱۶۳ شروع و در ۱۱۶۴ هجری به‌تمام رسانده است. این نسخه خطی در کتابخانه شخصی آرزو بوده است و آرزو در عبارات اکثر صفحات آن به خط خود حک و اضافه نموده است. مجمع‌النفایس تاکنون چاپ نشده است و نسخ خطی آن در کتابخانه‌های مختلف مضبوط‌اند.

۲. نشر عشق (شماره ۲۰۸۷ م)
حسین قلی خان متخلص به «عاشقی» عظیم‌آبادی (متولد در سال ۱۱۹۴ هجری در عظیم‌آباد) عاشقی تألیف این تذکره مفصل ۱۴۸۰ شاعر فارسی را در سال ۱۲۲۴ (= نشتر رگ جان) شروع و در سیزدهم رجب روز سه‌شنبه ۱۲۳۳ هجری به پایان رسانده است. خود مصنف و مخدوم بخش متخلص به «مروت» ساکن بلندشهر (واقع در اترپرادش این نسخه را استنساخ نموده‌اند. آقای اصغر جانفدا از محققان ایرانی مقیم تاجیکستان این تذکره را در سال ۱۹۸۱ م در تاجیکستان به چاپ رسانده است.
۳. تذکره خطاطان: تذکره الکاتبین (شماره ۵۹۴۷)
مولانا غلام محمد دهلوی متخلص به «راقم» و مخاطب به هفت قلمی (متوفی در حدود ۱۲۳۹ ه) این تذکره خوشنویسان را که اکثرشان شاعر هم بودند، تألیف نمود. این نسخه به خط خود مصنف است. تذکره خطاطان به نام تذکره خوشنویسان در زندگی مصنف به تصحیح محمد هدایت حسین استاد عربی و فارسی در دانشکده پرسیدنسی از کلکته در سال ۱۲۲۸ هجری به چاپ رسیده است.
۴. مساکن فلسفی (شماره ۱۱۵۲)
رای منوهر لال فلسفی فرزند منشی سدانند متخلص به «عاصی» بریلوی (م: ۱۲۴۸ ه) نویسنده معروف قرن سیزدهم هجری است. این نسخه به خط خود مؤلف است.
۵. میزان الحروف (شماره ۲۰۵ م)
این لغت‌نامه منظوم است. محمد حسین بن حسن (زنده در ۱۲۷۴ ه) این کتاب را در سال ۱۲۷۴ تصنیف کرد و این نسخه به خط مصنف است.
۶. زواید الفوائد (شماره ۳۹۹۷)
تألیف سراج‌الدین علی خان آرزو. این نسخه به خط مصنف است.
۷. غیاث اللغات (شماره ۵۱۳۱)
ملاً غیاث‌الدین عزت این فرهنگ معروف را در سال ۱۲۴۲ ه/ ۱۸۲۶ م تألیف نمود.

این نسخه در حیات مؤلف در سال ۱۲۵۱ هـ/ ۱۸۳۵ م توسط خلیفه نجیب الله استنساخ شد. غیاث اللغات هند و ایران چاپ شده است.

۸. معیار الاشعار (شماره ۶۰۷۲)

در عروض و قافیه تألیف نصیرالدین ابوجعفر محمد بن حسن الطوسی است. این نسخه مؤلف است و دارای مهر و دستخط میرزا حارثی بدخشی مؤلف تاریخ محمدی روی صفحه اول را دارد.

۹. میزان الافکار شرح معیار الاشعار (شماره ۴۶۰۸)

اثر مفتی محمد سعدالله بن شیخ نظام الدین رامپوری (م: ۱۲۹۴ هـ) است و این نسخه در اختیار مؤلف می‌بوده است.

۱۰. دیوان آزاد (شماره ۲۶۴۷ م)

میر غلام علی آزاد بلگرامی نسباً حسینی و اصلاً واسطی (متولد: ۱۱۱۶ هـ/ ۱۷۰۴ م، متوفی به سن ۸۴ سالگی ۱۲۰۰ هـ/ ۱۷۸۶ م) دانشمند و نویسنده معروف دوره خود است. او برای آثار متعددی بویژه تذکره‌های شعرای فارسی که تألیف نمود، تاکنون جایگاه خاصی در میان نویسندگان فارسی در هند دارد. این دیوانش به خط مؤلف نیست ولی در اختیارش بوده و یادداشت‌هایی به خط مؤلف دارد که نشان می‌دهد او در بعضی ابیات تغییراتی داده است.

۱۱. دیوان فاخر مکین دهلوی (شماره ۳۲۲۹ م)

فاخر مکین (م: ۱۲۲۱/ ۱۸۰۶ م) شاعر معروف دوره خود بوده که شاه عالم دوم تیموری را در شعر تربیت کرد. اجدادش همراه با علی‌مردان خان در دوره حکومت شاهجهان از ایران به هند آمدند. قاسم گاهی شاعر برجسته دوره حکومت همایون و اکبر از جمله اجداد او بودند. این نسخه دیوان در کتابخانه خود شاعر بوده و از نظرش گذشته است.

۱۲. دیوان نصیبی (شماره ۳۲۴۰م)

مرزا محمد خان متخلص به «نصیبی» فرزند موسی بیگ خان کرمانشاهی (زنده در ۱۲۶۰ هـ) این نسخه دیوان خود را به خط خود استنساخ کرده است.

۱۳. دیوان غالب (شماره ۵۵۹۶م)

۱۴. انتخاب دیوان غالب (شماره ۱۳۳۶م)

این هردو نسخه در اختیار میرزا اسدالله خان غالب (م: ۱۲۸۵ هـ/۱۸۶۹ م) شاعر معروف قرن نوزدهم میلادی بوده است و هردو دارای اهمیت تاریخی هستند. پژوهشگران بعدی در تصحیح و ترتیب آثار غالب و در گزارش احوالش از این نسخه‌ها استفاده کرده‌اند.

۱۵. دیوان تفته (۱۰۳۲م)

منشی میرزا هرگوپال تفته فرزند موتی لال سکندرآبادی (م: ۱۲۹۶ هـ/۱۸۷۹ م) شاگرد عزیز غالب دهلوی بوده و علاوه بر یک دو شعر به زبان اردو، فقط به زبان فارسی شعر می‌سرود. نسخه‌های دیوانش کمیاب است و این نسخه در کتابخانه تفته بوده است.

۱۶. قصیده یکتا

این قصیده‌ای است از سید حیدر حسین عرف میرزکی متخلص به «یکتا» که شناخته نشده است. ما درباره سه شاعر به تخلص یکتا اطلاع داریم. یکی احمد علی خان یکتا در دوره سلطنت شاه عالم دوم تیموری زندگی می‌کرد و مؤلف دستورالفصاحت تذکره شعرای اردو است. دوم احمدیار خان یکتا که در سال ۱۱۴۷ هـ/۱۷۳۴ م فوت کرد و سومین محمد عاقل یکتا است که از کشمیر بود و با احمدیار خان یکتا هم‌عصر بوده و بر سر تخلص خود با او اختلاف داشته است. این قصیده به خط خود شاعر است.

۱۷. دیوان محوی (شماره ۳۲۱۷م)

این دیوان به خط شاعر آن آغا یوسف علی محوی است که در سال ۱۲۹۷ هجری استنساخ شد.

۱۸. دیوان کلیم (شماره ۳۷۹م)

ابوطالب کلیم همدانی کاشانی (م: ۱۰۶۱ هـ/ ۱۶۵۱ م) ملک‌الشعرای دربار شاهجهان این نسخه دیوان را در اختیار خود داشته است.

۱۹. دیوان الفتی (شماره ۳۰۸۴)

الفتی بن حسین ساوجی در دربار فرمانروای گولکنده عبدالله قطب‌شاه (م: ۱۰۸۳ هـ/ ۱۶۷۲ م) به سربرد. او بعداً به اصفهان برگشت. این نسخه در اختیار الفتی بوده است.

۲۰. دیوان بیدل (شماره ۱۲۰۷)

میرزا عبدالقادر بیدل (متوفی ۱۱۳۳ هـ/ ۱۷۲۰ م) شاعر معروف دوره خود است. چند نسخه خطی دیوان بیدل و انتخاب آن در کتابخانه رضا رامپور مضبوطاند. یکی از آن‌ها در خود زندگی بیدل در سال ۱۱۳۱ هجری استنساخ شد. این نسخه ۸۴۵ برگ دارد و در اختیار بیدل می‌بوده است. بیدل در بعضی برگ‌های این نسخه خطی دیوان، بعضی ابیات را به خط خود نوشته است.

۲۱. دیوان شهرت (شماره ۳۱۴۲)

حکیم‌الممالک شیخ حسن (حسین) شیرازی حیدرآبادی متخلص به «شهرت» (م: ۱۱۴۹ هـ/ ۱۷۳۶ م) این نسخه دیوان را در کتابخانه خود داشته است. شهرت در دوره سلطنت اورنگ‌زیب از شیراز به هند آمد. در پزشکی مهارت داشت. شاهزاده محمد اعظم و فرخ‌سیر او را القاب «حاذق خان و حکیم‌الممالک» اعطا کردند.

۲۲. دیوان احقر (شماره ۳۰۴۱)

عبدالله قادری متخلص به «احقر» (متوفی بعد از ۱۱۵۲ هـ) این نسخه دیوان را به خط خود استنساخ کرده است.

۲۳. دیوان نثار (شماره ۳۲۳۷)

میرزا لطف الله بن محمد جعفر بن عبدالمطلب نجفی اشتری مخاطب به «نصرت الله خان» متخلص به «نثار» در دهلی زندگی می‌کرد و در همین جا در ۱۱۵۹ هـ/ ۱۷۴۶ م

درود به حیات گفت. او شاگرد عبداللطیف تنها و پیرو سبک میرزا جلال اسیر است. این نسخه به خط مؤلف است.

۲۴. دیوان مخلص (شماره ۳۸۷م)

منشی آنند رام متخلص به «مخلص» (م: ۱۱۶۴ هـ/ ۱۷۵۱ م) از خانواده کایست‌های لاهور بوده است. پدرش هردی رام از امرای شهر بوده و وکیل استاندار پنجاب بود. مخلص شاگرد میرزا عبدالقادر بیدل است و با تعداد زیادی شعرا و دانشمندان دوره خود روابط نزدیکی داشته است. این نسخه دیوانش در کتابخانه او بوده است و یادداشت‌هایی به خط مؤلف دارد.

۲۵. دیوان آرزو (شماره ۵۵۵۱م)

سراج‌الدین علی خان متخلص به «آرزو» (م: ۱۱۶۹ هـ/ ۱۷۵۶ م) در گوالیار متولد شد ولی بیشتر در دهلی به سربرد. آثار زیاد او بویژه در زمینه زبان‌شناسی باعث شهرت وی در جهان فارسی است. این آرزو است که در کتاب مثمر خود درباره رابطه نزدیکی زبان‌های سانسکریت و فارسی اظهار نظر کرد و تطابق لسانین را نشان داد. این نسخه دیوانش در اختیار او بوده است.

۲۶. دیوان حزین (شماره ۳۴۳م)

شیخ علی حزین (متوفی: ۱۱۸۰ هـ/ ۱۷۶۶ م) از خانواده امرای عهد صفوی از اصفهان به هند آمد و در بنارس سکونت گرفت و همان‌جا درود به حیات گفت. این دیوان در سال ۱۱۵۵ هجری گردآورده شد و سپس میرزا محمد باقر شاگرد حزین آن را در سال ۱۱۵۶ هجری کتابت کرد و این نسخه در اختیار حزین می‌بوده است.

۲۷. آئینه جهان نما (شماره ۱۰۷۹)

حکیم سید سراج‌الدین بن حکیم سید بهاء‌الدین شاهجهان‌آبادی که در سال ۱۲۹۰ هجری در شاهجهان‌آباد به سر می‌برد، این کتاب در سلوک را در سال ۱۲۶۶ هجری به نگارش آورد و این نسخه خطی را در همین سال به خط خود استنساخ کرد. چند اثر دیگرش هم به خط او در کتابخانه مضبوط‌اند.

۲۸. کشف حقایق زیچ ایلخانی للطوسی (شماره ۰۰۰)

نظام‌الدین حسن بن محمد بن الحسین القمی النیشابوری که در سال ۷۳۲ هجری زنده بود، این کتاب را به نگارش آورد و این نسخه را در سال ۷۰۹ هجری خودش استنساخ کرده است.

۲۹. جام جهان نما (شماره ۱۷۴۶)

شیخ قدرت الله صدیقی بریلوی (م: ۱۲۲۳ ه) این کتاب در تاریخ جهان را در سال‌های ۹۹-۱۱۹۱ هجری تألیف کرد و این نسخه را در سال ۱۱۹۹ هجری کتابت کرده است.

۳۰. منتخب تنقیح الاخبار (شماره ۱۱۵۰)

نویسنده این کتاب رای کندن لال دهلوی متخلص به «اشکی» بن رای منو لال این نسخه خطی را استنساخ کرده است. او از جمله امرای دوره سلطنت شاه عالم دوم تیموری بوده است.

۳۱. تاریخ در حالات سفر محمد شاه (شماره ۹۱ م)

آند رام متخلص به «مخلص» (م: ۱۱۶۴ ه/۱۷۵۱ م) فرزند راجا هردی رام کهتری لاهوری این تألیف خود را در سال ۱۱۵۸ ه/۱۷۴۵ م به خط خود کتابت کرده است و گزارشی درباره حمله محمد شاه به روهیلکهند داده است.

۳۲. دستنبو (شماره ۳۵۲۸)

شاعر و نویسنده معروف قرن نوزدهم میلادی میرزا اسدالله متخلص به «غالب» (م: ۱۲۸۵ ه/۱۸۶۹ م) گزارشی درباره اوضاع نامساعد دهلی در سال ۱۸۵۷ میلادی را در این اثر خود داده است. این کتاب بویژه درباره بربادی دهلی و اهل دهلی در این سال بنا بر اولین نهضت آزادی علیه تسلط انگلیس‌های استعماری دارای اهمیت فراوانی است و ظلم و تعدی انگلیس‌ها را بازگو می‌کند. این نسخه خطی دستنبو در اختیار نویسنده بوده است. چون نسخه‌های خطی دستنبو به ندرت دستیاب است، این نسخه باید مورد توجه قرار گیرد. متن فارسی و ترجمه آن به اردو چند مرتبه به چاپ رسیده است.

۳۳. باغستان (شماره ۱۶۰۶۸)

امام‌الدین ریاضی بن لطف الله مهندس فرزند احمد معمار (م: ۱۱۴۵ هـ/ ۱۷۳۲ م) از خانواده برجسته مهندسی و معماران دوره شاهجهان پادشاه تیموری (۱۰۶۸-۱۰۳۷ هـ/ ۱۶۵۸-۱۶۲۷ م) است. پدر بزرگش احمد معمار مسئولیت بنای تاج محل و مسجد جامع دهلی را به عهده داشت. باغستان تذکره شعرای فارسی است که در سال ۱۱۱۸ هـ/ ۱۷۰۶ م تألیف شد. این نسخه خطی در اختیار مؤلف بوده است.

۳۴. تاریخ محمدی ج ۲ (شماره ۴۴۴۶)

میرزا محمد حارثی بدخشی دهلوی در این کتاب خود که در چند مجلد وجود دارد، وفیات افراد برجسته جهان اسلام را ذکر نموده است. کتابخانه رضا رامپور چند جلد آن را به چاپ رسانده است و این نسخه به خط خود مؤلف است.

۳۵. نجات المؤمنین (شماره ۴۸۷)

محمد علی بن محمد صادق الحسینی نجفی این کتاب در فقه اسلامی را در سال ۱۱۵۴ هـ/ ۱۷۴۱ م تألیف کرد و این نسخه خطی را در سال ۱۱۶۳ هـ/ ۱۷۵۰ م به خط نسخ ایرانی کتابت کرد.

۳۶. سراج المناهج (شماره ۶۹۸)

مولانا محمد باقر نجم ثانی (م: اواخر ۱۰۴۶ هـ/ ۱۶۳۷ م یا اوایل ۱۰۴۷ هـ/ ۱۶۳۷ م) در دوره سلطنت شاهجهان پادشاه تیموری یکی از منصبداران این فرمانروا بوده است. او سراج المناهج را در اصول فقه اسلامی تألیف کرد و این نسخه خطی به خط نستعلیق وی در این کتابخانه مضبوط است.

۳۷. رساله در شکایات نماز شماره ۴۶۱-ق

این اثر از مولانا محمد باقر بن محمد تقی المجلسی الاصفهانی (م: ۱۱۱۰ هـ/ ۱۶۹۸ م) است که در سال ۱۰۵۸ هـ/ ۱۶۴۸ م تألیف شد. شاعر و نویسنده معروف شیخ علی حزین این نسخه خطی را کتابت کرده است. این خلاصه اصل کتاب است.

۳۸. رساله زکات (شماره ۴۶۱ ع ق)

این اثر دیگر مولانا محمد باقر بن محمد تقی المجلسی الاصفهانی است که حزین خلاصه آن را در سال ۱۱۴۳ هـ/ ۱۷۳۰ م در خط نستعلیق کتابت کرده است.

۳۹. رساله در بیان عقود نکاح (شماره ۴۶۶ ع ق)

تألیف مولانا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی است که حزین خلاصه آن را به خط نستعلیق در سال ۱۱۴۳ هـ/ ۱۷۳۰ م استنساخ نموده است.

۴۰. رساله در بیان مقادیر

حزین این کتاب خود در اصول فقه را در سال ۱۱۴۳ هـ/ ۱۷۳۰ م به خط خود کتابت کرده است.

باید عرض شود که نسخه‌های خطی متعدد دیگری هم در کتابخانه رضا، رامپور نگهداری می‌شوند که یا به خط مؤلفین آنها کتابت شده‌اند و یا در اختیار آنها بوده‌اند.